

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

Ehdotuksen mukaan viranomaisen voisi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka viranomaisen etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Automaattisesti ratkaistavat asiat olisi valittava ja ratkaistava sovellettavan lain perusteella laadittujen sääntöjen mukaisesti.

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) kannattaa ehdotuksen tavoitetta, jonka tarkoituksena on mahdollistaa päätöksenteko automaattisesti silloin, kun lain edellytykset täyttyvät. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi (kansallisen liikkumavaran perusteella) EU:n tietosuojasääntelyyn sisältyvän automaattisten päätösten kiellosta poikkeamisen.

Kuten hallituksen edistyksen perusteluissa on todettu, PRH kuten monet muut viranomaiset ovat jo nyt automatisoineet päätöksentekoa. PRH osalta kyse on erilaisten yritysten ja yhteisöjä koskevien tietojen rekisteröinnistä. Näin suuren asiamäärän siirtäminen pois automaattisesta päätöksenteosta vaatisi huomattavaan henkilömäärän lisäystä, ja olisi täysin epätarkoituksenmukaista.

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

PRH katsoo, että toteutuessaan ehdotus mahdollistaa hallinnon lainalaisuuden toteutumisen ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen myös jatkossa. Virkavastuun osalta esitys sisältää huomattavan yksityiskohtaiset säännökset toimintaprosessien käyttöönotosta, dokumentoinnista,

testaamisesta, laadunvalvonnasta ja vastuuhenkilöiden nimeämisestä. Näillä säännöksillä varmistetaan vähintäänkin riittävästi virkavastuun toteutuminen

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?

- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

PRH katsoo, että toteutuessaan ehdotus mahdollistaa jatkossakin PRH:n rekisteröintimenettelyjen sähköistämisen ja automaation lisäämisen toimenpiteissä ja päätöksissä, joihin ei sisälly seikkoja, jotka etukäteen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa. Ratkaisut siis tehdään yksinomaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ilman luonnollisen henkilön myötävaikutusta. Ilman tätä automaattisen päätöksenteon mahdollisuutta on selvää, että PRH:lla ja muilla viranomaisilla on tulevaisuudessa vaikea pitää yllä ja parantaa asiakkaille tarjottavia palveluita.

PRH:n tavoitteena on tulevaisuudessa kehittää toimintatapojaan niin, että rekisteröintimenettelyt automatisoidaan, jos se ehdotetun sääntelyn mukaan on mahdollista ja toiminnallisesti sekä taloudellisesti järkevää. On sekä hallintopäätösten kohteena olevien PRH:n asiakkaiden, että kansantalouden edun mukaista, että asiantuntijaresurssia käytetään tapauskohtaista harkintaa vaativiin asioihin, ei yksinkertaisiin rekisteröintipäätöksiin, joita koskeva lainsäädäntö on yksiselitteinen.

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

Ei lausuttavaa

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

Ei lausuttavaa

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

Ei lausuttavaa

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

Ei lausuttavaa

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

Ei lausuttavaa

Muut hallintolakia koskevat huomiot

Ei lausuttavaa

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

PRH katsoo, että ehdotetut vaatimukset kehittämiselle, kuvaamiselle ja tuotantokäytölle ovat sinällään perusteltuja, vaikkakin on niin, että tämä tuottaa lisää hallinnollista taakkaa.

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?

- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

Ehdotus lisää toteutuessaan teknisiä vaatimuksia järjestelmille ja dokumentoinnille, mutta PRH:lla ei tässä vaiheessa ole mahdollisuutta tarkasti arvioida niiden määrää tai niiden kustannusvaikutusta. PRH pitää perusteluissa esitettyjä arvioita valtion virastoille aiheutuvista resurssitarpeista oikeasuuntaisina.

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

Ei lausuttavaa

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

Ei lausuttavaa

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

-

Mantere Eero
Patentti- ja rekisterihallitus